

УДК 336.012.23

Н. А. Ясинська,
д. е. н., доцент, п. н. с.,

Донбаська державна машинобудівна академія Міністерства освіти і науки України, м. Краматорськ

ГЕНЕТИКА ЕВОЛЮЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПОГЛЯД ФІНАНСИСТА

N. A. Yasynska,
doctor of economic sciences, assistant of professor,
Donbass State Engineering Academy of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kramatorsk

GENETICS OF EVOLUTIONARY ECONOMY: FINANCIER'S VIEWS

У статті висвітлені проблеми інституціоналізму, які системно не розв'язуються впродовж тривалого періоду часу, що призвело до виникнення системних криз. Пояснено сутність та складові цивілізаційної кризи та доцільність виходу з неї через розвиток теорії еволюційної економіки. З'ясовано, що теорія та практика еволюційної економіки бере свій початок в першій третині 20 ст., але технологічно, культурно та організаційно вона не набула широкої практики. Наведено сучасні категорії, які трансформовано за результатами еволюції господарських систем. Дано їх кількісну та якісну характеристику. Під час дослідження зроблено акцент на фінансах та фінансовій системі як первинної основи функціонування регіональної або світової економіки. Підкреслено роль людини й особистості у трансформаційних процесах в економіці. Наведено концепції еволюційної економіки.

There were the results of theoretical and empirical studies about the prerequisites for initiating the concept of personal finance, the current state of their work within the financial system in the article. It was identified the cyclical nature of personal finance. The analysis was performed during the crisis. There was information model the concept of personal finance in the context of financial system development on the basis of its transformation through the development of institutional infrastructure personal finances during the crisis. The empirical results were characterized with the practice of functioning of finances in Ukraine. The forecast timing of the end of the current cycle personal finance. There were given its characteristics, the reasons of the current state of personal finance within the financial system of Ukraine. The results of the empirical research can be used to justify the growth of investment activity of individuals on the stock market of Ukraine.

Ключові слова: генетика, концепція, цивілізаційна криза, еволюційна економіка, особисті фінанси.

Keywords: genetics, concept, civilization crisis, evolutionary economy, personal finance.

Постановка проблеми у загальному вигляді

В основі генетики еволюційної економіки (далі – економічної генетики) серед іншого знаходяться економічні теорії, концепції людини, особистих фінансів та управління ними. Іншаков О. говорить, що «Іменно економіческая генетика может и должна изучать свойства наследственности и изменчивости различных форм хозяйства, то есть систем сил, связей и отношений, возникающих между людьми в процессе труда, производства и ведения хозяйства, которые отражаются в материальных и идеальных носителях этих отношений» [3]. Предметом економічної генетики виступають процеси трансформації і трансакції господарств і продуктів їх конкурентного відбору стейкхолдерами, диференціації та взаємодії факторів, запасів, резервів, ресурсів й умов господарювання; циклічного повторення або зміни зв'язків і функцій учасників виробництва, структури витрат і благ, їх вартості та корисності.

Об'єктом аналізу економічної генетики є найменша частка науки – діяльність суб'єктів нанорівня. Зміни нанорівня передують всім змінам інших рівнів глобальної господарської системи. Суб'єкти нанорівня, здійснюючи продуктивну діяльність, через поєднання ендогенних та екзогенних факторів формують основу виробництва, само підприємство, господарські організації та інститути, галузі та сфери, їх інфраструктуру, на основі чого визначаються потоки ресурсів і резерви виробництва, реалізація товарів і послуг, виникають господарські й технологічні уклади і ринки. Сама ж продуктивна діяльність поєднує систему природи та суспільства як сфер буття людини. Між цими сферами виникають спрямовані зв'язки, які відображають повні циклічні взаємозв'язки системи і формують види факторів: людський, технічний, природний, інституційний, організаційний, інформаційний. Ці фактори обумовлені відносинами власності, які характеризуються корисністю, вартістю, рідкістю та цінністю. Результат взаємодії цих факторів, набуваючи економічного змісту, формує продукт як результат виробництва. Із розвитком товарно-грошових відносин в умовах функціонування ринку пропозиції продукт виробництва завжди має вартісну форму та перетворюється у мінімально припустимі строки у ліквідні активи. Останні стають основою капіталу. Усі фактори є об'єктами відносин власності і капіталу, форма якого визначає вид отриманого факторного доходу, який виникає у процесі прикладення живої праці. Співвідношення факторного капіталу і живої праці проявляється на всіх рівнях господарської системи. Конфлікт у даному разі є те, що продуктивність праці вимірюється як сума минулої та живої праці, а саме – за вартістю, інтенсивністю формування накопичення та витрачання. Розв'язок цього конфлікту визначає ринковий запит та поточні технологічні можливості виробництва, що позначається на динаміці розвитку економіки. Нескінченна чисельність господарських процесів, які здійснюються в межах регіональної або глобальної економіки за удаваної несхожості має принципово єдину соціогенетичну сутність. Усі господарські системи від нано- до інтеррівня завжди утворюються з різних комбінацій одних і тих самих загальних для них елементарних дискретних основ – факторів людської діяльності. Саме вивчення структури, функцій, генезису та розвитку системи факторів виробництва – предмет економічної генетики і основа еволюційної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Сучасні концепції та наукові публікації є доволі актуальними. Вони присвячені розв'язанню конкретних теоретичних або прикладних проблем, які щоденно постають перед суспільством у швидко динамічному світі [4-11]. Однак, питанням одночасно глобального, системного та всеосяжного не приділяється достатньої уваги [1-3]. Це пов'язано із цивілізаційним розвитком ринкової економіки, яка орієнтується на розв'язання дилеми: насичення ринку товарами під поточний попит і: найліпшими соціально-економічними результатами індивідумів, груп осіб, населення, нації, держави у конкретний момент часу. Об'єктивний процес виникнення нових потреб і нових речей незворотній. Цей процес має тільки один напрямок – у бік збільшення, зростання. Виникає питання стосовно того, а чи може хоча б якась наука описати поточний стан, в якому функціонує людина, проявляючи себе в усіх сферах існування.

Метою статті є визначення суб'єкту, сфери, об'єкту, предмету еволюційної економіки з погляду сучасних реалій фінансіалізації господарських процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження

На шляху культурної еволюції та цивілізаційного розвитку людства в межах індустріального і постіндустріального суспільства постійно виникають і розвиваються техніка й технології, формується абсолютно новий інструментарій інформаційного суспільства. Цей динамічний розвиток відбувається в умовах постійного дефіциту базових ресурсів за зростаючих індивідуальних та загальносуспільних потреб. Таким чином, в основі цивілізації укладено протиріччя між потребами і ресурсами. І це протиріччя викликає напругу у всьому просторі цивілізації. Воно рішучим чином прирікає людину на постійне збільшення продуктивності праці, що за наявних в неї фізичних можливостей є критичним. Відповідно формується підґрунтя для проявів нестабільності, що в низці періодів негативного руху призводить до кризи – виробничої, економічної, політичної тощо. У кожному стані нестабільності, нестійкості системи, її кризи або кризи її складових, людина проявляє себе відповідно до рівня культури, освіченості, фаховості, досвіду, запитів, інстинктів, оточення, перспектив тощо. Тому в межах статті до дефініції «людина» застосовано, відповідно до смислового навантаження, категорії «індивідум», «особистість», «фізична особа». Сучасна людина, за окремими випадками, готова бути максимально активною у виробничому та економічному аспектах для формування індивідуальних благ та їх інтенсивного накопичення. Але рівень цивілізації та відомі донині економічні теорії не визначили механізму формування суспільного блага в межах конкурентної боротьби та існування суспільних класів в ринковій економіці. Однак усі демократичні держави та соціально спрямовані праці сучасних науковців мають на меті розробку, удосконалення та розвинення концептуальних положень цієї гуманістичної думки. Проблема недосягнення цієї ідеї на практиці криється у безсистемності більшості механізмів та процесів. Повертаючись до природи людини слід сказати, що вона є досконалою. Усі системи, які працюють у людині, природно спрямовані на творення. Вони підпорядковуються природним законам, по яких існує і технологічний контент виробничого й економічного блоків. Сфера інтересів еволюційної економіки є системною, як й сама наука. Тому вона претендує також на досконалість. У «руках» науковців зробити її такою. Еволюційна економіка простягається на виробничий, економічний, політичний, ідеологічний, науковий і освітнянський простори людського буття і виглядає так (рис. 1) [4]. Результати людського буття у системі перерозподільних відносин відображено на рис. 2 [11].

Рис. 1. Сфера інтересів еволюційної економіки (систематизовано за [4], власні дослідження)

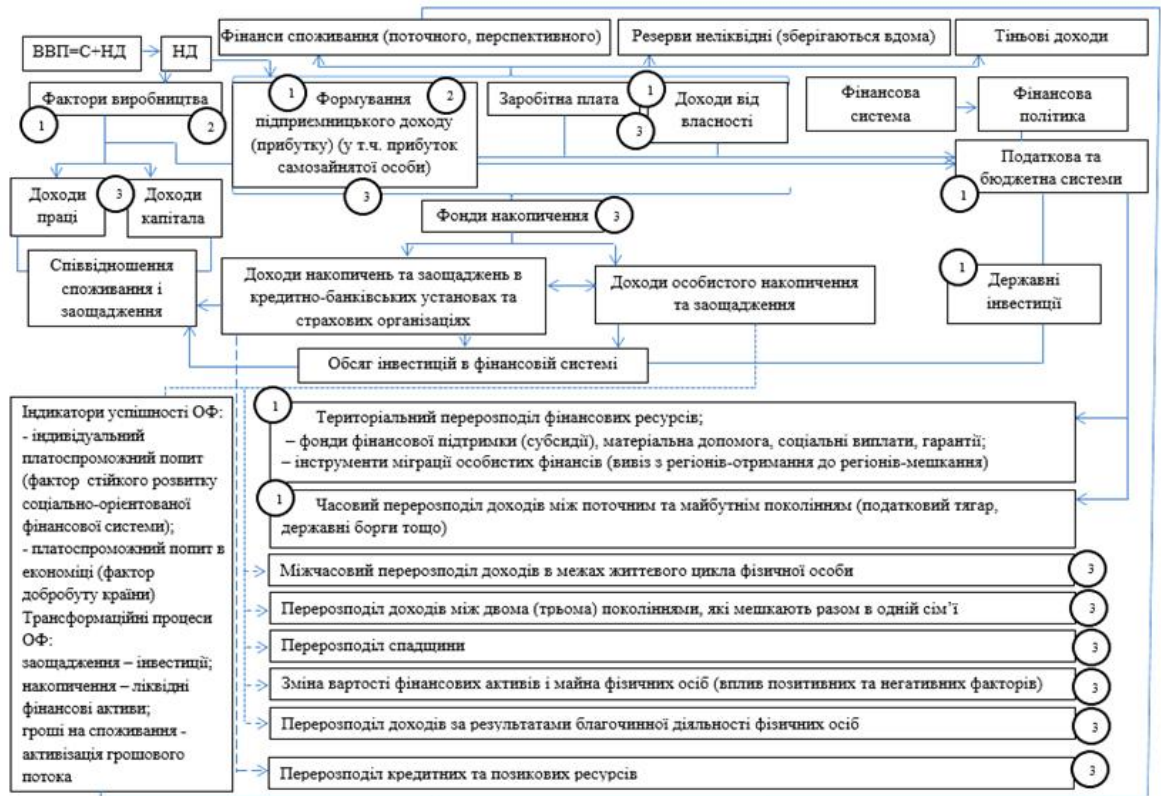
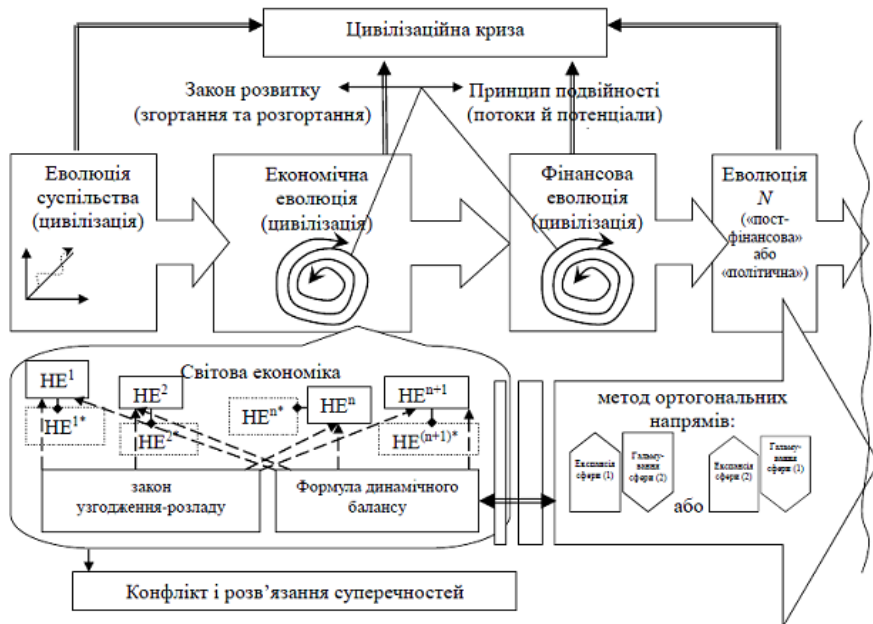

Рис. 2. Схема та рівні перерозподілу національного доходу і місце особистих фінансів у системі перерозподільних відносин [11]

Перерозподіл публічних фінансів здійснюється за фінансовими потоками, які позиціонуються одиницею в колі рис. 2. Корпоративні фінанси як частина приватних фінансів – відповідно коло з двійкою, особисті фінанси, як частина приватних фінансів, охоплюють усі рівні системи перерозподілу. Утворення фінансових активів фізичних осіб є кінцевою метою цих процесів. Особисті фінанси визначають обсяг платоспроможного попиту в економіці та є головним показником добробуту країни. Тим не менш фінансова криза в регіональних економіках світу у тому або іншому ступені впливає на поточний стан перерозподільних відносин. Розпуск парламентів і Іспанії та Австралії 2016 р. черговий раз підтверджує наявність політичної кризи не залежно від системи господарських відносин, специфіки національних інститутів політики та освіченості суспільства. Не викликає сумнівів сучасне одночасне існування різних видів криз по регіонах світової економіки. Наразі в Україні існують політична, економічна, фінансова та культурна кризи. Розвинуті країни поступово виходять із фінансової кризи, якій передувала банківська криза тощо. Для їх подолання сучасний цивілізаційний простір формує квазіреальність, яка проявляється у тимчасовому покращенні поточного стану. Оперативне розв'язання проблеми поглиблює ситуативну кризу і формує підвалини цивілізаційної. Оновлення механізмів існування цивілізаційної кризи науковцями визначається як однозначний вихід із тривалої системної кризи. Так було і в інші історичні проміжки цивілізаційного розвитку людства. Простір цивілізації народжує тільки голу емпірію зміни речей часів і народів. Тому в рамках науки, без виходу в культуру неможливо вийти за рамки емпіричного в галузь теорії [4]. Наукові ідеї, сформовані в культурних та цивілізаційних контекстах, кількісно накопичуючись тисячоліттями, дали основу для зародження концепції ефективної економіки.

Сучасна цивілізаційна криза пов'язана із кризою падіння ефективності капіталу, яка позначається на регіональних економіках світу, зокрема в Україні Економіка України має шumpетерівські риси розв'язку проблем. Наразі у вітчизняній економіці відбувається активне розширення ринку стартапів, як результат – нових комбінацій економічних ресурсів, – це сучасний наслідок практики реалізації теорії Й. Шumpетера для ліквідації рівноважного стану. Цей підхід розвивається у пошуках нового шляху організації економічних систем в умовах цивілізаційної кризи. У його основі в 21 ст. лежать фактори фінансово-кредитного характеру (рис. 3).

З іншого боку, в тій чи іншій спосіб, з метою загальноекономічного розвитку у різних країнах продовжують використовуватися правила державного втручання в економіку Дж. Кейнса або державного регулювання, за М. Фрідманом, іноді за нормами дирижизму або егатизму. Тим чи іншим способом у регіонах світу на практику державного управління або ринкового механізму накладаються заходи шокової терапії Л. Бальцеровича або їх аналоги. Наразі у світі не існує будь-якої країни із явно вираженою адміністративною або ринковою економічною системою. Використання «чистих» заходів з економічного розвитку або положень монетаризму розповсюдження концепцій фінансового менеджменту тощо у 70-80 рр. 20 ст. вже не давало значного соціально-економічного ефекту, як на початку їх впровадження.

де HE^a та HE^{a*} - національні економіки у визначальному вигляді і в результаті зсуву точки рівноваги під впливом трансформаційних дій, відповідно.

Рис. 3. Система еволюційних процесів (поліпроблемний підхід) [11]

Розпад комуністичного табору, відкриття значного за масштабами ринку відтермінував системну кризу економіки регіонів та світу. Це стало можливим через різке розширення ринків збуту, як результат, активний ривок у розвитку, пов'язаний з можливостями нового етапу поділу праці. Наразі з 2012 р. у КНДР впроваджується нова економічна політика, яка є схожою за ідеологією та інструментами впровадження із радянським НЕПом. Усім світом ця територія розглядається як перспективна до насичення продуктів ринкової економіки. Це черговий раз підтверджує, що історія економіки розвивається за спіраллю. Однак із кожним новим витком, суспільство, еволюціонуючи, має розвивати інструменти соціальних та господарських відносин, які формують нові форми інших похідних аналогів – правові політичні, фінансові, маркетингові, логістичні відносини тощо. Це першочергово проявляється у розвиненні науки та освіти, передовсім, термінологічного апарату (табл. 1).

Таблиця 1.
Перетворені форми категорій соціально-економічних відносин [11]

Вихідна форма	Перетворена форма	Вихідна форма	Перетворена форма
Товар	Гроші	Середня норма прибутку	Норма прибутку конкретного підприємства
Гроші	Капітал	Закони власності товарного виробництва	Закони капіталістичного привласнення
Орна земля	Пасовища	Інфляція	Індекс цін (всі його різновиди)
Вартість, ціна і робоча сила	Заробітна плата	Варварство	Цивілізація
Додаткова вартість	Прибуток, позичковий відсоток, капітал	Цивілізація	Культура
Позичковий відсоток	Позичковий капітал	Феодальна власність	Буржуазна власність
Абстрактні трудові витрати	Конкретні трудові витрати	Приватна власність	Одноосібна або групова власність
Вартість	Ціна	Загальна власність	Державна, колективна, комунальна власність
Жива праця	Уречевлена праця	Суспільний спосіб поєднання факторів виробництва	Позаекономічний (примусовий) та економічний способи поєднання факторів виробництва
Продуктивні сили	Виробничі відносини	Внутрішня соціальна, економічна, облікова, екологічна політика підприємства	Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ)
Виробничі відносини	Господарські відносини	Суб'єкт продуктивних сил	Економічно активний суб'єкт ринку
Витрати	Собівартість

Останні дві перетворені форми є відносно новими для України – табл. 2.

Таблиця 2.
Характеристика перетворених форм новітніх категорій соціально-економічних відносин України [11]

Характерні риси перетворених форм	КСВ	Економічно активний суб'єкт ринку	Конкуренція за доступ до фінансів, дешевого і тривалого кредиту	Гроші, капітал (від фінансових операцій та виробництва боргів)
вільна «конфронтація протилежностей»	Конкуренція існує			
тристоронність представлення	Відсутні чіткі дані ефективності впровадження, існують конкретні форми прояву			
Ідеальність	Забезпечує комплексність різних видів політики, які раніше могли не бути об'єктом управління	Формує мобільний пакет фінансових ресурсів, які можуть у сприятливий час виступати як інвестиційні ресурси	Забезпечує підвищення вимог до позичальників щодо доступу до фінансових ресурсів при зростанні обмеженості на базові ресурси	Забезпечує збільшення форм ліквідних активів, емісія яких може не регулюватися урядом окремої країни, але є відповіддю на попит ринку
сумірність відносно інших елементів системи	Доводить ефективність комплексності	Набуває рис незалежного інвестора на фінансовому ринку країни	Зменшує ризики неповернення	Співіснує на ринку з іншим капіталом, сформованим за рахунок здійснення господарських процесів старого формату
відносини	Комбінування	Спеціалізації	Споживання	Виробництва (не реального сектору)

однозначність вираження результатів боротьби протилежностей	На стадії опрацювання			
Механізм перетворених форм				
Якісна складова:				
наявність посередницької ланки	Вищує протиріччя між соціумом-державою при обмеженості бюджетних ресурсів	Забезпечує пропозицію фінансових ресурсів на ринку інвестиційного капіталу	Забезпечує пропозицію кредитних ресурсів на фінансовому ринку	Забезпечує попит кредитних ресурсів на фінансовому ринку
забезпечення виходу суперечності на наступний рівень ієрархії, на поверхню системи	Комплексна корпоративна політика в межах міста, регіону, країни	Домінування особистого капіталу на ринку інвестиційного капіталу	Домінування фінансового сектору над реальними	Непідтверджена ліквідність
Рівень якісної ознаки	слабка ланка 4 рівня	слабка ланка 3 рівня	слабка ланка 2 рівня	слабка ланка 1 рівня
Кількісна складова:				
порівнювання за допомогою еталона, що володіє саморухом	Еталон поведінки існує –			
	провідна корпорація країни	Головний інвестор країни- фізична особа	провідний банк країни, міжнародний або закордонний фінансовий інститут	національні й міжнародні фонди фінансових ресурсів (у т.ч. соціальні)
відображення впливу зовні-нього середовища	Різностороннє			

У випадку нестабільної роботи фінансової системи, в особливості в період реалізації міжнародних стратегій розвитку України, до першої групи ризику підпадають гроші та капітал, сформовані за рахунок фінансових операцій та виробництва боргів. До останньої групи ризику – внутрішня політика підприємства заснована на КСВ. Джерелом грошей та, відповідно, багатства в глобалізаційному світі стало не виробництво товарів, а фінансові операції і виробництво боргів, які самі стали предметом обігу, фінансовим активом та джерелом нового прибутку; джерелом розвитку підприємств став не операційний прибуток, а банківський кредит джерелом масового споживання також став кредит, що контролює світова фінансова система, де і виробництво, і попит на його продукти формуються не виробниками і споживачами на ринку, а керується кредитними потоками, які йдуть з єдиного центру. У цьому полягає системна проблема практичного впровадження в регіональні й світову економіку положень інституційної теорії. Названі перетворені форми знаходяться на етапі розвитку і первинної фіксації результатів їх існування. За сукупністю – це є сприятливою основою розвитку теорії еволюційної економіки.

Незважаючи на розвиток, суспільство опинилося в інституційному паті. Наразі превалюючою економічною теорією є інституціоналізм та його похідні теорії. Схарактеризуємо інституційний пат суспільства першої половини 21 ст. (табл. 3).

Таблиця 3.
Характерні риси інституційного пату сучасного суспільства [8, 9]

Риси	Характеристика
Інституційна пастка	Застосування державними та місцевими органами влади неефективних інститутів, які регуляторно або самостійно підтримуються; відсутність необхідної узгодженості макроекономічних регуляторів під час зміни якогось інституту без урахування зв'язку з трансформацією правил за іншими інститутами
Інституційний аналог	Ефект гістерезису – вплив минулих подій на природні значення економічних змінних; одна з форм залежності соціально-економічної системи від її попереднього шляху розвитку
Інституційна яма	Інституціональне середовище, в якому одночасно присутня необхідність інституційних змін та відсутні інституційні механізми таких змін, відсутність системності в таких змінах та механізмах
Інституційний розрив	Порушення зв'язку між взаємопов'язаними інститутами
Інституційна пустота	Частина інституційного простору, в якому відсутні належні інституційні утворення (правила, норми, закони, установи тощо); є наслідком інституційних розривів та результатом інституційної недобудови системи
Інституційний обвал	Порушення низки взаємопов'язаних інституційних ланок, яке частково руйнує інституційний простір
Інституційна петля	Взаємозв'язок між інститутами, який призводить до постійного звуження та угасання процесів, які ці інститути мають забезпечувати
Інституційний прорив	Утворення та впровадження в чинну економічну систему нових правил, норм і законів, за допомогою яких система виходить на новий рівень розвитку
Інституційна революція	Швидка якісна зміна інституційної архітектури суспільства; може бути реалізована за рахунок системних та керованих змін інститутів
Інституційна катастрофа	Розпад економічної соціальної, ідеологічної, культурної та політичної інфраструктур та інститутів, який визваний зовнішніми та внутрішніми причинами
Інституційні деформи та трансформи	Форми зміни господарської системи суспільства; система дій з прошарування етапів інституційних трансформацій, використання яких збільшує соціально-економічний ефект від впровадження інституційних змін

Наразі не піддані широкому диспуту категорії «інституційний бум» або «інституційне оновлення». У протипагу, поки тільки визнано основні заходи щодо інституційної стабілізації:

1) програми виходу з чотирьох взаємопов'язаних «інституційних пасток»: бартеру, неплатежів, ухилення від сплати податків і корупції;

2) заходи з подолання інституційних конфліктів, що призвело до неефективних форм організації підприємства і фінансової системи, установлення нерационального балансу прав власників, менеджерів, робітників і зовнішніх інвесторів і неефективної системи взаємоконтролю;

- 3) реформи фінансової системи, зниження інвестиційних ризиків, стимулювання участі банків в управлінні підприємствами;
- 4) заходи з вилучення перехідної ренти державою для запобігання невиправданій диференціації доходів і, як наслідок, зростання тіньової економіки та корупції;
- 5) заходи соціальної політики, що передбачають соціальне та фінансове вирівнювання за доходами, правами, можливостями тощо.
- З одного боку, вихід із інституційної кризи вбачається через системну дію державних та суспільних інституцій, дія яких має бути спрямована на усунення негативних проявів еволюції економіки та суспільства. З іншого боку, системність є ситуативною, точковою і періодичною. Вона не охоплює усе суспільство, усі форми його існування за різноспрямованістю інтересів, рівня культурної поінформованості тощо.
- Поступово концепції інституційної теорії поступаються новим теоріям системної парадигми (Я. Корнаї), яка започаткувала науку тектологію (О. Богданов) і є основою еволюційної економіки як такої. Перевагами системної парадигми стали такі специфічні риси, як [1; 9, С.77-78]:
- суспільна система розглядається у цілому, об'єктом дослідження є взаємозв'язки між цим цілим і його частинами;
 - дослідження мають комплексний характер і не зводяться до конкретної дисципліни;
 - особливу увагу доцільно приділяти взаємодії різних сфер функціонування суспільства;
 - увага має бути зосереджена на інститутах, які визначають межі та перебіг конкретних процесів;
 - під інститутами розуміють стійкі форми організації діяльності людей, які виникли історично і розвиваються еволюційним шляхом;
 - існує тісний зв'язок у розумінні існуючої організації суспільства та історичного прогресу, у ході якого вона виникла;
 - особливу увагу приділено значним змінам і глибоким трансформаціям, а не незначним змінам;
 - дисфункції, які характерні для систем, мають внутрішній характер, вони вбудовані в неї, їх можна лише пом'якшити, адже їх властивість до самовідтворення закладена в саму систему;
 - порівняння виступає найбільш типовим методом у системній парадигмі, яке здійснюється на якісному рівні.
- Сучасна характеристика сил діяльності кожної людини позначається на історичному та еволюційному розвитку економічних інститутів. У залежності від рівня та функцій господарських процесів людина ініціює зародження системи відносин, зокрема соціальної та фінансової (рис. 4).

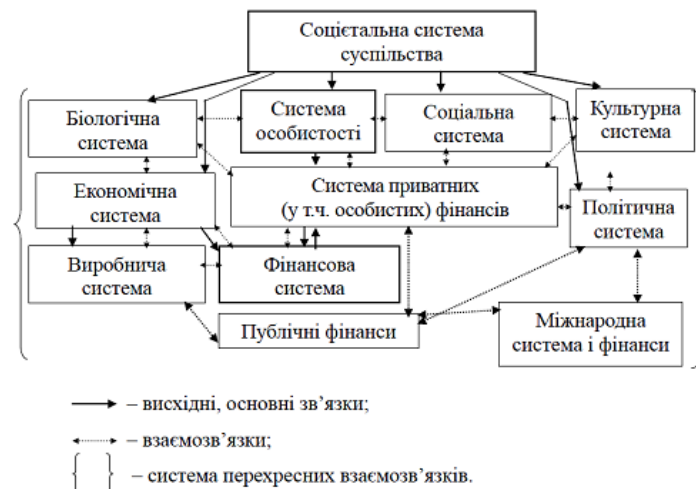

Рис. 4. Місце особистих фінансів в соціальній та фінансовій системах [11]

Перебуваючи наслідком загальних закономірностей розвитку, системні еволюційні процеси припускають теоретичне осмислення не тільки загального, але і специфічного в їх здійсненні – урахування сучасних тенденцій економічної динаміки і викликів глобалізаційних процесів у все частіше повторювані періоди криз. Відповідно зроблено припущення, що подальший розвиток економічної системи в епоху фінансіалізації базується на основі теорії трансформації економічних систем та законів розвитку технічних систем – «система розвитку» Г. Альтшуллера (рис. 5), що не суперечить характерним системним рисам [11]. З розвитком та підвищенням рівня зрілості фінансової системи збільшується різноманіття факторів впливу на її зміни. Тільки системний підхід, побудований на теорії економічного розвитку в кризові періоди дає можливість врахувати і теоретично відобразити все різноманіття чинників, що впливають на численні трансформаційні процеси.

Рис. 5. Процедура розвитку та трансформації фінансової системи [11]

Цивілізація винахідлива на продукування всяких парадоксів. Сучасні дослідження фіксують парадокси еволюційних процесів в системі розвитку світової

економіки, які накладають відбиток на фінансові процеси:

перебуваючи складовою еволюції суспільства, фінансова еволюція розвиваючись лінійно здійснюється за законом розвитку згортання та розгортання на кшталт пружини;

рівноважний стан не призводить до стабільності системи в цілому, а є підґрунтям для подальшого розвитку (зсуву в інший, можливо, рівноважний стан);

за загального розвитку світової та регіональних економік будуть такі національні господарства, які матимуть знижену швидкість змін. Відповідно в загальній світовій системі для її ефективності мають бути як високо розвинені системи, так і слабо розвинені, з можливими стадіями переходу;

макроекономічний підхід при розв'язанні цивілізаційного переходу від однієї фази до іншої за наявності одного рушійного суб'єкту всіх еволюційних процесів – фізичної особи, яка суб'єктивно приймає рішення, розробляє інновації, впроваджує їх у господарську діяльність, формує надбудову економічних систем, одночасно поєднує потоки й потенціали у своїх прагненнях та перспективах. За наявності матеріальної основи – грошей, фізична особа маніпулює цими потоками й потенціалом для особистого чи групового збагачення.

Динамічність процесів за існуючих парадоксів визначають необхідність дослідження фінансів як системи, в межах більшої системи, провідну роль в якій відіграє людина. На даному етапі цивілізаційного розвитку – це еволюційна економіка. Діяльність людини також вибудовується у відповідну модель поведінки, яка і роками набуває змін, розширює межі. Сучасну концепцію еволюційної економіки вбачається представити наступним чином (рис. 6).

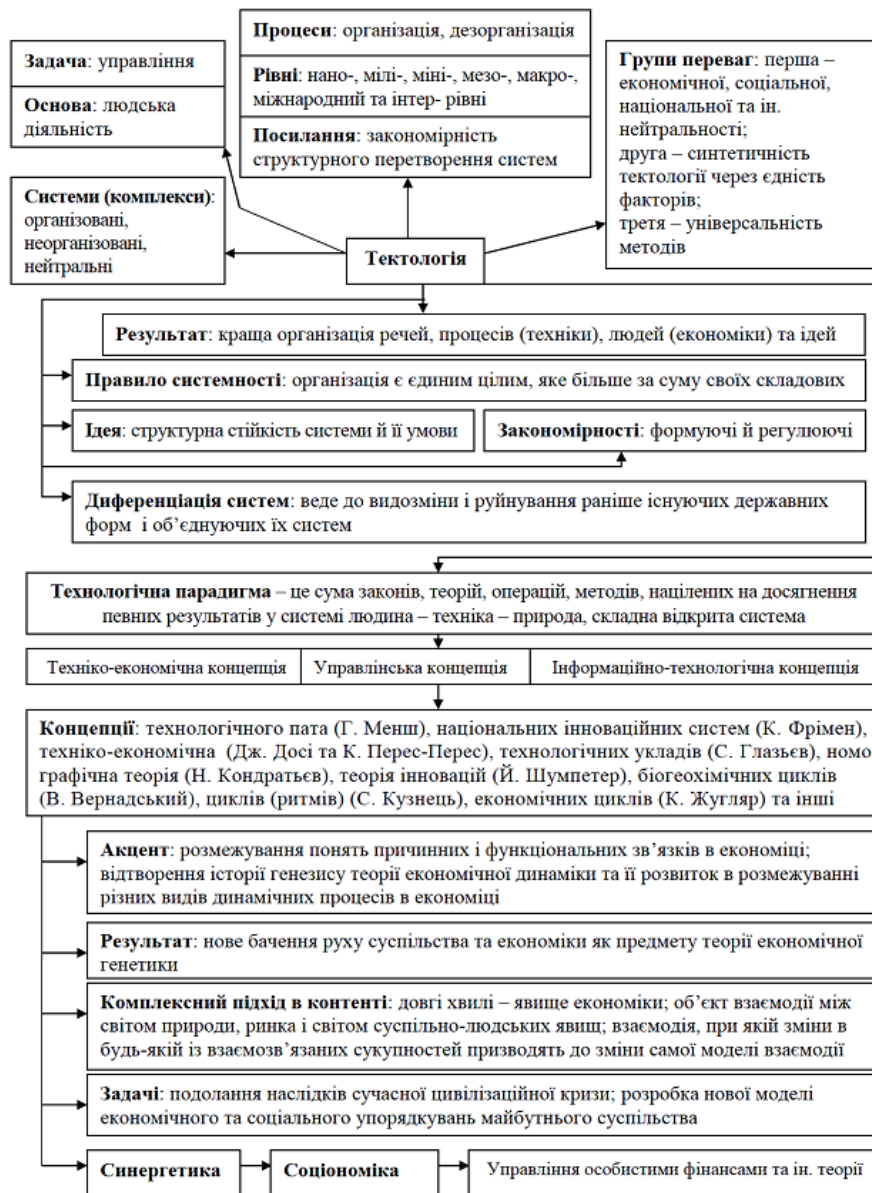

Рис. 6. Концепція еволюційної економіки
(систематизовано за [1-11])

Базовим механізмом економічного розвитку з моменту виникнення капіталізму, з 16 ст. є поглиблення поділу праці, що є результатом технологічного розвитку за результатами інноваційних розробок. Ті країни, які починають формувати власну, самодостатню систему поділу праці, тобто входять до технологічної зони кожного етапу технологічної революції, не просто реалізують проект надзогонаючого розвитку, але починають його практично з того місця, на якому знаходяться конкуренти при тому, що у них резерви поглиблення поділу праці вище, що і дає потужний ресурс розвитку для такої країни, економіка якої знаходиться на менш привабливих позиціях.

Ефективна економіка ще не набула апогею свого розвитку. Вона увірвала риси проміжного етапу – економіки знань 21 ст., і поки ще позиційно не відокремилася. Кожному новому циклу цивілізаційного розвитку відповідає той чи інший технологічний уклад, передумовою виникнення якого були і є інновації (нові товари, методи виробництва, ринки, джерела факторів виробництва, організація дії), які призводять до технологічних революцій. Відповідно новому технологічному етапу завжди передують етап економіки знань на лінійки часу цивілізаційних подій від початку сучасної цивілізації.

Сучасні оцінки частки технологічних укладів в економіках окремих країн є суб'єктивними. Деякі з них наведено у табл. 4.

Таблиця 4.
Частки технологічних укладів в регіональних економіках світу
(оцінки Василенка В. та Каблова Є.), % (систематизовано за [2, 5])

Країни	III техноуклад	IV техноуклад	V техноуклад	VI техноуклад
Україна	57,9	38	4	0,1

США	-	20	60	5
Росія	30	50	10	Не прогнозовано
інші	12,1	-	26	

Наразі світовий економічний форум фіксує статистику регіональних економік світу та динаміку їх індикаторів [12]. Так, за результатами функціонування країн у 2015 р. у категорії «вища освіта та професійна підготовка» перші місця належать Сінгапуру (1-ше місце, рейтинг – 6,2), Фінляндії (2-ге місце, рейтинг – 6,1) Голландії (3-тє місце, рейтинг – 6,0). Україна посіла 34 місце з рейтингом 5,0 з 7,0 максимально можливих позицій. У категорії «співробітництво університетів та промисловості в області НДДКР» лідерами є Фінляндія (1-ше місце, рейтинг 6,0), США (2-ге місце, рейтинг – 5,8), Швейцарія (3-тє місце, рейтинг – 5,8). Україна зайняла 74 позицію з рейтингом 3,5 з 7 максимально можливих позицій. У категорії «Здатність до інновацій» економіки таких країн є першими: Швейцарія (1-ше місце, рейтинг – 6,0), США (2-ге місце, рейтинг – 5,9), Ізраїль (3-тє місце, рейтинг). Україна посіла 52 місце з рейтингом 4,2 (7 - максимум) тощо. Індекс конкурентоспроможності визначив рейтинг, на верхівці якого Швейцарія – 1-ше місце (5,8), Сінгапур – 2-ге місце (5,7), США – 3-тє місце (5,6). Україна у 2015 р посіла 79 місце (4,0). Економіка знань в Україні в 21 ст. має негативну тенденцію – впродовж 16 років тільки кількість науковців знизилася на 47,12 %. А саме вони формують базис для розвитку технологій, підвалини для функціонування нового технологічного укладу, основу для формування додаткового продукту, відповідно фінансового зміцнення нації.

Зрозуміло, що теорія управління особистими фінансами є не єдиною сучасною теорією, яка формує науку тектологію. Однак для виявлення всього набору теорій, концепцій та парадигм доцільно проводити ретельний аналіз їх відповідності її змісту, не зважаючи на те, що вона є загальною організаційною наукою.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Людина, перебуваючи суб'єктом системної парадигми, будучи загальним, об'єднуючим елементом системних властивостей, проявляючи тенденції еволюціонуючої системи до збереження, одночасно формує і тенденцію до творчості, самореалізації, самопрояву й природного відношення до сприйняття новизни. Тому, заслугове на увагу роль людини або групи осіб та її (їх) поведінка на кожному етапі економічного розвитку. Дослідження у цій площині дозволить сформулювати правила функціонування еволюційної економіки та у повній мірі виявити її генетику. Передовсім доцільно перейти до дослідження економічної генетики економіки та її складових за нелінійними законами розвитку. Останні праці в економіці й фінансах доводять ґрунтовність цього висновку.

Виходячи із зазначеного можна сформулювати дефініцію ефективної економіки. Ефективна економіка – наука, парадигма якої ставить за мету мінімізацію впливу антропологізму на систему культурних, виробничих, економічних, політичних, ідеологічних та фінансових відносин в рамках громадянського суспільства, в якому центральну роль займає особистість.

Список літератури.

1. Богданов А. А. Тектология – всеобщая организационная наука / А. А. Богданов [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.msha.fr/cercs/attesh/ATTESH_Textes_traduits/Bogdanov%20A/Bogdanov%20-%20Tektologija%20-otryvki.pdf
2. Василенко В. Технологические уклады в контексте стремления экономических систем к идеальности [Электронный ресурс] / В. Василенко // Социально-экономические проблемы и держава. – 2013. – Вып. 1 (8). – С. 65-72. – Режим доступа: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13vvoski.pdf>
3. Иншаков О. В. Экономическая генетика как основа эволюционной экономика / О. В. Иншаков // Вестник Волгоградского гос-го ун-та. Серия 3: Экономика Экология. – № 10. – 2006. – С.6-16 <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-genetika-kak-osnova-evolyutsionnoy-ekonomiki>
4. Исаев В.Д. Человек в пространстве цивилизации и культуры. – Луганск: Світлиця, 2003. – 188 с.
5. Каблов Е. Шестой технологический уклад // Наука и жизнь : журнал. – М., 2010. – № 4 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.nkj.ru/archive/articles/17800/>
6. Мельник М. С. Полисистемная парадигма в теории экономических циклов : дисс. ... доктор. экон. наук [08.00.01 «Экономические науки»] / М. С. Мельник. – Российский гос. социальный ун-т, 2014. – 377 с.
7. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Пер. с англ. А. Н. Нестеренко; предисл. и науч. ред. Б. З. Мильнера. – М.: Фонд экономической книги «Начала», 1997. – 180 с.
8. Полтерович В. М. Институциональные ловушки – результат стратегии реформ / В. М. Полтерович [Электронный ресурс] – Режим доступа <http://ecsocman.hse.ru/data/843/615/1231/2-Polterovich.pdf>
9. Постсоветский институционализм / Под ред. Р. М. Нуреева, В. В. Дементьева. – Донецк: «Каштан», 2005. – 480 с.
10. Румянцева С. Ю. Сопоставление теорий эволюции циклов Вернадского, Кондратьева, Кузнеця и Шумпетера / С. Ю. Румянцева // Партнерство цивилизаций. – №3. – 2013. – С. 161-178. <http://misk.inesnet.ru/wp-content/uploads/PC032013/PC2013-03-161-178-su-rumiantseva.pdf>
11. Ясинська Н. А. Інституційна інфраструктура особистих фінансів : антикризовий аспект : моногр. / Н. А. Ясинська. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 496 с.
12. The World Economic Forum. Офіційний сайт [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2015/>

References.

1. Bogdanov A. A. Tectology is the Universal Organizational Science. URL: http://www.msha.fr/cercs/attesh/ATTESH_Textes_traduits/Bogdanov%20A/Bogdanov%20-%20Tektologija%20-otryvki.pdf
2. Vasilenko V. (2013), “Technological structures in the context of the aspirations of the economic system to be perfect”, *Socialno-ekonomichni problem i derzhava*, vol 1 (8), pp. 65-72. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13vvoski.pdf>
3. Inshakov O. V. (2006), “Economic genetics as the basis of evolutionary Economics”, *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta*, vol. 10, pp. 6-16.
4. Isaev V. D. (2003), *Chelovek v prostranstve civilizacii i kultury* [Man in space civilization and culture], Svitliza, Lugansk, Ukraine.
5. Kablov E. (2010), “Sixth technological way”, *Nauka i zhishn*, vol. 4 URL: <http://www.nkj.ru/archive/articles/17800/>
6. Melnik M. S. (2014), “Polysystemic paradigm in the theory of economic cycles”, *Rossiyskiy gosudarstvenniy socialniy universitet*, p. 377.
7. Nort D. (1997), *Instituti, institucionalnye ismeneniya I funkcionirovanie ekonomiki* [Institutions, institutional change and economic performance], Fond ekonomicheskoy knigi Nachala, Moscow, Russia.
8. Polterovich V. M. Institutional traps is the result of the reform strategy URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/843/615/1231/2-Polterovich.pdf>
9. Nureev R., Dementiev V. (2005), *Postsovetskiy institucionalizm* [Post-Soviet institutionalism], Kashtan, Donetsk, Ukraine.
10. Rumyantseva S. Yu. (2013), “Comparison of the theories of evolution cycles, Vernadsky, Kondratiev, Kuznets and Schumpeter”, *Partnerstvo civilizaciy*, vol. 3, pp 161-178.
11. Yasynska N. A. (2014), *Instituciynna infrastruktura osobistich finansiv: antikrizisniy aspekt* [Institutional infrastructure personal finance, anti-crisis aspect], Publishing House of the Polytechnic National University Lviv, Ukraine.
12. The World Economic Forum. Official site. URL: <http://widgets.weforum.org/global-competitiveness-report-2015/>

Стаття надійшла до редакції 16.05.2016 р